

Інформаційно-комунікаційні технології в сучасних тенденціях їх андрогогічного впровадження в систему розвитку професіоналізму вчителя

УДК 378.141 : 111.84

**Олег Левченко,
Олександр Левченко,
Ольга Просіна**

Автори відзначають, що робота над медіапроектів слухачем курсів підвищення кваліфікації вчителів образотворчого мистецтва та художньої культури є сукупністю різних напрямків діяльності художника, що володіє комп'ютерними технологіями, фахівця в галузі мистецтва і режисури уроку. Їх цікавлять принципи художньої стилістики, пластики і фактури зображення в екранних мистецтвах, а також роль і місце, стилістичні особливості поліграфічного дизайну і сценографії.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, навчально-творчі проекти, медіапроекти, стилістика, сценографія, образотворче мистецтво.

Недостатня сформованість культури сучасного педагога як професіонала сьогодні простежується в різних видах діяльності. Особливо недостає креативності, що є пріоритетом для саморозвитку особистості та вимагає максимальної реалізації її суб'єктних якостей. Модернізація сучасної педагогічної освіти та її методологічних підстав спрямована на трансформацію психолого-просвітницької, часом знанневої парадигми в культуротворчу і суб'єктно-орієнтовану. Вже намітився перехід від абстрактного – розуміється, соціального замовлення суспільства до потреб і запитів творчого розвитку особистості, що пов'язано з дефіцитом культури в освіті, із збагаченням змісту знаннями на основі компетенцій, з актуалізацією суб'єктності та можливості більш повної творчої самореалізації особистості в креативній освітньої діяльності. А педагогічна діяльність – по визначенню не може бути не креативною. Останнє і залишається в даний час актуальним в системі педагогічної діяльності, що підтверджує новий науковий напрямок – креатологія.

Креатологія – новий універсальний науковий напрям, що досліджує глобальні питання взаємодії креативної, талановитої, геніальної особистості з існуючим рівнем розвитку знань цивілізації (інтелектуальним потенціалом суспільства). Центральним об'єктом вивчення креатології є креативна, талановита, геніальна людина, яка взаємодіє з інтелектуальним потенціалом суспільства. А в суспільстві з мистецтвом.

Учитель же мистецтва є головним носієм художньої культури в освітніх установах. Сьогодні художня культура повинна розглядатися не тільки як класична, традиційна, але і як культура сучасних, нових форм існування, як культура формування цілісної особистості засобами мистецтва. Змінюються носії художньої інформації, комп'ютеризація мистецтва народжує нову естетику – все це робить істотний вплив на традиційну мистецьку педагогіку. Зміни в інформаційно-освітньому середовищі мотивують вчителя до застосування нових технологій в своїй педагогічній роботі.

Сьогодні можна перелічити багато чинників впливу на продуктивну роботу вчителя. Але одним з важливих елементів, який додає до мотивації педагогічної праці може слугувати соціо-культурне середовище, місце реалізації педагогічних ідей: приміщення, класна кімната, студія, а може галявина в гаю (для пленеру!)... Сам кабінет та оснащення кабінету образотворчого мистецтва мультимедійною технікою дає в руки вчителя найпотужніші засоби естетичного виховання і художньої освіти школярів. Сьогодні не рідкість, коли вчитель використовує на уроках можливості мультимедіа для організації процесів сприйняття творів мистецтва, для знайомства школярів з різними аспектами декоративно прикладного мистецтва і художньої творчості. Препарація тематичних презентацій до уроків, збір інформації та ілюстративного ряду з Інтернета для багатьох стало звичайною справою в їх педагогічній роботі. Є вчителі, які займаються з дітьми комп'ютерною графікою й анімацією в додатковій освіті. Але далеко не всі мають цілісне уявлення про місце і роль комп'ютерних технологій у навчанні школярів мистецтву.

Інтерес до навчальних можливостей комп'ютера формується і в програмі курсів підвищення кваліфікації вчителів образотворчого мистецтва, художньої культури та предметів, які взаємодіють з першими. Цьому і сприяють кафедри педагогіки та психології, а також інформаційних технологій Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Для проходження педагогічної практики та ознайомлення з інноваційним досвідом обновлюємо мережу базових з цього напрямку загальноосвітніх навчальних закладів. Так в Луганську до існуючої раніш мережі додано школи разом з їх базовими кабінетами, які обладнано засобами для використання ІКТ на уроках художньо-естетичного циклу. Так переукладено договір із школою-гімназією №52 (директор А.Б. Рудін). Вперше укладено договори з адміністрацією шкіл №25 (І.А. Овчаркіна) в м. Стаханов це школа-гімназія №7 (директор Н.Т. Заблоцька). Є ще декілька, на наш погляд, перспективних закладів освіти.

Сьогодні ми користуємося досвідом вчителів Луганщини в цій царині освітньої практики і почали це робити достатньо енергійно, щоби надолужити не зовсім спеціалізоване спрямування вчителів образотворчого мистецтва у зв'язку з регіональними кадровими проблемами. А вогни існують... Це й недостатня кількість фахівців цього напрямку в школах, недостатнє навантаження і тому потерпаємо від першого чинника. Є й управлінські негаразди відбору навчального навантаження з предметів художньо-естетичного циклу. В останньому винні директори навчальних закладів з їх неповагою до вивчення самої навчальної програми (бо не навчилися читати вірно сенс позначки *— зірочкою та ін....) від чого страждає навчальний процес та й мистецька освіта школярів. Окремі директори намагаються зробити всіх учнів математиками-вундеркіндами, але це частка науки. Ось мистецтво дає можливості виховати цілісну особистість з цілісним баченням картини світу — як загальних законів природи. А фізика, математика тощо, то головні закони природи в кожному з окремих напрямків знання. Філософствуйте друзі і мудрість Вам допоможе. Бо мудрість то і є досвід та енергія змін.

На курсах цей досвід ми й використовуємо. Так досвід Н. Лепскої (Центр неперервної мистецької освіти (ЦНХО) Департаменту освіти м. Москви) за темою «Взаимодействие художественной и информационной культур как основа формирования нового педагогического мышления учителя искусства» (см. Журнал «Искусство в школе»

и др.). В досвіді останньої цікавим є те, що розвиток професійних якостей педагога відбувається за рахунок поступового занурення слухачів курсів в інформаційне середовище. Новий зміст художньої освіти розкривається перед слухачами через систему завдань з комп'ютерної графіки та комп'ютерного дизайну. Змістом навчальних занять є: формування концептуальних уявлень про роль і місце комп'ютерних технологій в мистецькій освіті, психолого-педагогічні особливості залучення школярів до «користувальницької комп'ютерній культурі».

Мета нашої статті висвітлити проблеми в створенні електронного навчання і розкрити невеликий досвід кафедри педагогіки і психології з надання вчителям можливості почати вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, як кажуть, з нуля.

Основний зміст. Комп'ютер у художній освіті дає вчителю можливість скласти основні уявлення про шляхи запровадження комп'ютерних технологій у загальне русло художнього розвитку школярів. Заняття комп'ютерною графікою і дизайном, які кафедра пропонує проводити зі школярами, спрямовані на розвиток спеціальних художніх здібностей (колористичних, конструктивних, образотворчих, композиційних, графічних та інших).

В умовах нашого інституту (ЛОППО) почерпнути знання з проблеми можливо скориставшись сайтом інституту, де з актуальних проблем представлені консультації провідних спеціалістів. У новачному веб-журналі «ART-CREATIO» («А-С», – скор.) Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти представлені статті, записки і рекомендації науково-методичного змісту для професійного розвитку педагогів-гуманітаріїв та педагогів – вчителів предметів художньо-естетичного циклу, які представляють із задоволенням або по нашим запитам провідні вчені і відомі в регіоні фахівці. «А-С» розкриває особливості можливого активне застосування на лекційних заняттях електронних навчальних матеріалів, інтенсивне освоєння комп'ютерних технологій, а також електронних посібників, допомагає слухачам самостійно виконувати творчі завдання, в журналі – в рубриці «Креатопедагогічна майстерня» подаються стислі конспекти уроків чи майстер-класів, філософські роздуми з проблем музейної та художньої педагогіки, а також статті креатопедагогічного та культурологічного спрямування. Кожен креативний педагог, молодий фахівець зможе себе знайти в журналі надіславши свої записи чи статті і таким чином піднятися на щабель вище над самим собою. Це може відбутися і в період проходження курсів та опрацювання проекту. Окремі проекти розглядаються творчою групою, яка створена при кафедрі педагогіки та психології ЛОППО, яка після обговорення проекту представляє можливість його автору презентувати досвід в електронному журналі «А-С». Як це, наприклад, було з досвідом Тетяни Гоженко, Галини Донцової, Антоніни Косицької, Віталіни Мочалової та ін.

Протягом курсів (а це період в два – три тижні) слухачі мають можливість, звичайно, – за бажанням освоїти чотири програми (Paint, Word, Photoshop и др.), отримати практичні навички роботи в цих програмах. Творчі роботи (проекти) слухачів обговорюються на семінарах, практичних і залікових заняттях, в ході дискусій. Все те, що слухачі освоюють під час навчання, знаходить застосування при створенні випускної роботи або творчого проекту. Виконується вона у вигляді навчального проекту, де основними частинами є текст з художньо оформленою першою сторінкою (результат освоєння програм Word і Photoshop), ілюстрації (робота в Інтернеті, сканування та обробка репродукцій, цифрова фотографія

дитячих робіт) і презентація, виконана в програмі PowerPoint. Курсова робота може бути не тільки в тексті, але і здається на диску, обкладинка якого також виконується в програмі Photoshop.

Теми творчих проектів визначають самі слухачі. Вони зорієнтовані на свій педагогічний досвід і можливість надалі використовувати отримані навчальні матеріали на заняттях з дітьми. Спектр тем випускних робіт або творчих проектів говорить про різноманіття педагогічних і творчих інтересів вчителів. В останні роки навчання слухачів в інституті назбиралося достатньо цікавого матеріалу (проектів і презентації портфоліо педагогічного досвіду) – свого роду така медіатека і портфоліотека. Є роботи, присвячені заняттям з дошкільнятами і молодшими школярами («Мистецтво в навколишній природі», «Роль ліплення у розвитку художніх здібностей молодших школярів», «Аплікація в дитячому садку», «Дитяча фантазія», «Ілюстрації до народних казок» та ін.). Для занять з учнями середньої школи в нашій медіатеці можна знайти: «аніمالістичні жанр», «Основи композиції та кольорознавства в натюрморті», «Зображувальна роль шрифту в плакаті», «Біблійні теми в образотворчому мистецтві», «Зимовий пейзаж у творчості художників», «Марина у творчості художників» і т.д. Занять у додатковому художній освіті присвячені роботи: «Образи квітів в традиційного живопису Китаю», «Методика плетіння з рогами, соломки, очерету», «Ландшафтний дизайн в школі», «Холодний батик», «Художнє різьблення по дереву» «Живопис по склу» та інші. Багато вчителів вибирають теми, пов'язані з різними аспектами декоративного мистецтва, українського побуту, народними промислами.

Обов'язковою складовою курсової роботи є розробки уроків з обраної теми, а також дитячі роботи, що ілюструють ці уроки. Учителю має можливість поглянути на свою педагогічну діяльність з передових технологічних позицій. Випускна робота стає невеликим навчально-творчим проектом, завершенням якого є запис на лазерному диску, де кожен автор розміщує всі відібрані для роботи матеріали, текст, музичні файли і саму презентацію. А отримані знання допомагають вчителю правильно оцінити різні навчальні мультимедійні посібники, якість ілюстрацій, способи їх застосування в навчальному процесі. Можливість оснащувати свої уроки власними навчальними матеріалами дозволяє вчителям, творчо відноситися до своєї роботи, вести уроки з найбільшим ефектом.

Якщо вчитель зрозумів перевагу ведення уроків із застосуванням комп'ютерних засобів навчання, він займається і оформленням кабінету і створенням комплексу засобів використання інформаційно-комунікаційних технологій. Разом з тим він вирішує продовжити підготовку на курсах «Комп'ютерний малюнок і дизайн». Ці курси припускають деякий початковий рівень знань інформаційних технологій. Багато вже ведуть заняття з учнями в різній формі: хтось включає заняття в комп'ютерному класі в сітку основних уроків, хтось займається з дітьми факультативно, хтось - в системі додаткової освіти. Навчання на цих курсах припускає значну кількість практичної роботи, що проводиться в комп'ютерному класі за активної підтримки викладачів. Поглиблено і послідовно, спираючись на попередній досвід, освоюються такі програми, як Corel DRAW, Adobe Photoshop, Adobe Flash.

Програма по комп'ютерній анімації найбільш цікава слухачам, але вона ж викликає у них великі труднощі при освоєнні. Про це ми вміщали раніше статтю «Анімація в розширенні можливостей якісного рівня навчання і освоєння нових інформаційних

технологій у вищій школі» в наш веб-журнал «А-С» доцента, кандидата технічних наук Лариси Дегтярьової, де авторки, хоча розкриває технології вищої школи, але з цікавих позицій Розглядає Один з дидактичних Принципів навчання – принцип наочності, проаналізовано Актуальність Використання цього принципу в процесі навчання новим інформаційним технологіям у вищій школі, Яки підтверджена результатами формуючого експерименту. Автори доходять висновку, Що комп'ютер однозначно розширює можливості якісного рівня навчання. Це досягається завдяки демонстрації візуальної учбової інформації, моделювання та імітуванню процесів и явищем, проведення лабораторних робіт, експериментів и дослідів в умів віртуальної реальності. Сукупність цих чинників сприяє можливості прищеплювати уміння в ухваленні рішень, підвищувати Інтерес до процесу навчання при будь-якому рівні початкової освіти и підготовки ».

Зате яку радість і гордість відчують наші слухачі, коли виходить вдалий навчальний унаочнений матеріал.

Звичайно, багато творчо налаштовані слухачі продовжують розпочаті роботи вдома, нарікають на відсутність часу. Але комп'ютерні програми можна освоїти без постійної практики, і вони це розуміють. Альбоми творчих робіт свідчать про вдосконалення їх майстерності як комп'ютерних художників. Особливо цікаві натюрморти і колажі, виконані в програмі Photoshop, візитки і грамоти, виконані в програмі Corel DRAW.

Нам думається, що цікавим може бути підвищення кваліфікації вчителів за програмою «Мультимедійний проект в роботі вчителя». Цей курс спрямований на вирішення конкретної педагогічної проблеми: залучення уваги вчителя образотворчого мистецтва і СХК до широких можливостей комп'ютерних та інформаційних технологій в проектному методі навчання школярів.

Технічні та художні особливості програми здійснюватиметься в умовах практичного створення навчального проекту, а оформлення результатів здійснюватися в електронному вигляді і в формі, доступній для використання в навчальному процесі самим автором, іншими педагогами, учнями. Основні етапи створення навчального комп'ютерного проекту (формування задуму, збір матеріалів та визначення технічних засобів його втілення, створення та апробація складу частин проекту в навчальному процесі, збір окремих частин за єдиним сценарієм, управління впровадженням проектів в практику викладання) може здійснюватися протягом року. Результуюча мета навчання на курсах – створення у слухачів уявлення про широкі можливості проектного методу навчання мистецтву із застосуванням мультимедійних технологій. З самого початку (на початку навчального року або навчання) усі слухачі повинні вирішити, над яким проектом вони будуть працювати, обговорити його зміст і технологічні деталі з науковим керівником і куратором. Поступово теми можуть уточнюватися на консультаціях, може збиратися навчальний та методичний матеріал, проводитися уроки з учнями, з'ясовуватися характер музичного супроводу, сценарій розташування частин проекту, його логіка і система подачі матеріалів та й сама сценографія.

Управління поступовою роботою слухача курсів над роботою з медіапроектом є сукупністю різних напрямів діяльності педагога, художника, що володіє комп'ютерними технологіями, фахівця в галузі мистецтва і режисури уроку – у різних моментах ця робота може бути і креатотерапією, захопленістю. Їх цікавлять принципи художньої стилістики, пластики і фактури зображення в екранних мистецтвах, а також роль і місце, стилістичні

особливості поліграфічного дизайну. Теоретичне і практичне знайомство слухачів з векторною графікою (двовимірної і тривимірної) розкриває можливості цих програм для реалізації художнього втілення всього проекту. Іноді творча робота слухачів, наприклад в тривимірній графіці, може перетворюватися в цілу серію оригінальних робіт, що володіють самостійною художньою цінністю.

Висновок. Представлений матеріал не є достатнім для того, щоб дійти розкриття проблеми впровадження ІКТ в андрогогічний навчальний процес курсів перепідготовки вчителів художньо-естетичного циклу, спрямованих на подальший професійний розвиток. Ми зупинились лине на контентних питаннях. (Контент – відповідно визначенню та здоровому глузду – це деяке інформаційне наповнення, – прим. авт.). Та треба зазначити, що згадане, це не догма у використанні ІКТ. В пропонуваній педагогічній площині це можуть бути і інші тенденції впровадження і використання пропонованої технології. Так, наприклад, – бінарні уроки, проекти, презентації тощо. Новизною даної форми навчання є креативність того, що індивідуальна робота слухачів над проектом відбувається паралельно з навчальним процесом, який включає в себе вивчення різних комп'ютерних програм, а також паралельно з учнями, як партнерами у створенні інформаційно-комунікаційного продукту, паралельно з іншими вчителями та ін. Це дає слухачам необхідне бачення при відборі технологічних прийомів, відповідних задумом проекту, згуртовує колектив креаторів проекту. В рамках курсу поглиблено можуть вивчатися програми Adobe PhotoShop, Corel Draw, 3ds Max, Adobe Flash.

Інтеграція художньої культури та інформаційних технологій в процесі створення мультимедійних проектів не просто декларується, а відбувається природним шляхом, так як визначає логіку кожного з проектів. Перспективою тут може слугувати особиста концепція чи мотивація до формування творчого потенціалу учасників проекту, яка була закладена у ще в процесі їх професійної підготовки у вищій школі (на студентській лаві).

Перспективою, на яку спрямоване наше андрогогічне дослідження, наше очікування, – це буде активне обговорення в матеріалах веб-журналу «А-С» вчителів та науковців-андрогогів з приводу надактуальнішої проблеми, яка порушена. І якщо побільшає прихильників дистанції у вирішенні проблеми, яка піднята до обговорення, то ми й будемо вважати за результат. Тобто, то вже зачепило Вас професійно... То вже є початком... Тоді спілкування з «А-С», – це для Вас і для нас, який би сенс Ви не вклали в поняття «ас» чи в веб-журнал «А-С» все одно, – це буде майстер-клас.

Література та електронний ресурс

1. Гуменюк О.Є. Психологія інноваційної освіти : теоретико-методологічний аспект : [Монографія]. / О.Є. Гуменюк – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – 385 с.
2. Левченко О.О. Концепція формування творчого потенціалу особистості студентів в освітній практиці вищої школи України / О.О. Левченко // Освіта на Луганщині, 2012. №1 (36). – С. 74-83.
3. Левченко О.О. Психологічні проблеми творчості та креатопедагогіка (соціально-психологічний аспект). Навч.-метод. посібник. – Луганськ : Глобус, 2008. – 132 с.
4. Левченко О.А. Творчество и креатотерапия : [Монография]. / О.А. Левченко, К.В. Деревянко, А.Е. Левченко. – Луганск : Изд-во Восточноукраинского госуниверситета, 1998. – 307 с.
5. Маноха И.П. Человек и потенциал его бытия / И.П. Маноха. – Киев : «Стимул»К, 1995. – 256 с.
6. Електронний ресурс : [Режим доступу] : http://www.x-libri.ru/elib/smi__263/00000001.htm. Наука.
7. Електронний ресурс : [Режим доступу] : <http://ru.wikibooks.org/wiki.Креатология>.

8. Електронний ресурс : [Режим доступу] :

<http://rudocs.exdat.com/docs/index-3924.html?page=18> Лепская Н.А. (cnho@comcor.ru) // з монітора комп'ютера 30.03.2013 : 18.00

Отримано: Травень, 2013 рік.

Відомості про авторів:

ЛЕВЧЕНКО Олег Олександрович – доцент кафедри соціальної та практичної психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, кандидат педагогічних наук (м. Луганськ).

Левченко ОЛЕКСАНДР ОМЕЛЯНОВИЧ – старший викладач кафедри педагогіки та психології Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Відмінник народної освіти УРСР.

ПРОСІНА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА – завідувача кафедри управління освітою Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, доцент, кандидат педагогічних наук.